

PL
UA

Фонд
«Освіта для демократії»

ПОЛЬСЬКО- УКРАЇНСЬКИЙ ОБМІН МОЛОДДЮ

ІНФОРМАЦІЙНИЙ
ПОСІБНИК

Зміст

1.	Система освіти в Україні	9
2.	Система освіти в Польщі	13
3.	Календар навчального року в Україні	19
4.	Календар навчального року в Польщі	21
5.	Освітній проєкт та можливі форми діяльності	23
6.	Підготовка польсько-українського обміну	29
7.	Документація, про яку треба пам'ятати при молодіжному обміні	33
8.	Джерела фінансування польсько-українського обміну	37
9.	Кращі практики: Польсько-українська академія діалогу	40
10.	Кращі практики: Бажання, натхнення, ідеї – тобто вже п'ять спільних обмінів	45
11.	Додатки – зразки документів	49

R i T

Przemiany w reg

w . p r o g r a m R I

projekty par

współfinans

ty wyja.

ia

a

-le

SKA
DŚCI

miany w regionie jest
rykańskiej Fundacji V
zez Fundację Edukacja

Дорогі читачі!

Передаємо у ваші руки інформаційні та методичні матеріали про організацію польсько-української шкільної співпраці та молодіжного обміну. Зміст цієї публікації є результатом нашого понаддесятирічного досвіду, пов'язаного з проведенням «сваток» («свах») – семінарів-зустрічей для вчителів із Польщі та України, які хочуть налагодити міжнародну співпрацю. Починаючи з 2005 року, кількості учителів з одного та другого боку кордону взяли участь у заняттях, що проводилися активними методами польськими та українськими тренерками, завдяки чому педагоги змогли не лише познайомитися, а й дізнатися більше про країни, школи та учнів своїх колег. Ми старалися, щоб учасники, виїжджаючи після таких зустрічей, мали не лише базу контактів учителів з іншої країни, але також розроблену ідею проекту з вибраною партнерською школою. Таким чином, матеріали, що містяться у цій публікації, є результатом, з одного боку, того, що ми як Фонд і наші українські партнери думаємо про те, як повинен виглядати добрий проект молодіжного обміну, і, з другого боку, того, про що часто питають учасники наших семінарів, а також того, що підказують реалії, в яких ми живемо. Часи швидко змінюються, і дедалі частіше зацікавлені вчителі не мусять брати участь у таких зустрічах, щоб налагодити співпрацю зі школою з іншої країни – як сучасні технології, так і постійне зростання мобільності сприяють цьому явищу. Крім того, на розвиток міжнародних контактів впливає щорічне збільшення кількості громадян України – учителів англійської мови (і не лише цього предмета) у польських школах. Вони нерідко стають природними популяризаторами налагодження польсько-української співпраці. Крім того, цьому явищу сприяє черговий бум на співробітництво з Україною, який спостерігається після 2014 року. Сподіваємося, що підписаний 9 вересня 2015 року Договір між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про Українсько-Польську Раду обміну молоддю та організовані нею перші конкурси на проведення

обміну стануть важливим інструментом державної політики. Не лише фінансування молодіжного обміну, але насамперед просування його ідеї може значно вплинути не тільки на збільшення кількості шкіл, які налагодили співпрацю, але також на сприйняття цих контактів шкільним керівництвом та місцевими громадами, так як це мало місце у випадку польсько-німецької молодіжної співпраці.

Ми переконані, що міжнародний обмін – це важливий елемент виховного процесу, який ведеться школою. Знайомство з іншими країнами, відкритість до інших культур та вміння презентувати власну країну є однією з умов виховання громадянина, який уміє орієнтуватися у глобалізованому світі та, керуючись ідеєю толерантності, будувати свої відносини з іншими людьми. Шкільний обмін завдяки відповідному плануванню дозволяє молоді зблизька побачити життя ровесників в інших країнах (тому ми завжди заохочуємо до організації проживання у сім'ях), що найчастіше є неможливим у випадку туристичних поїздок з батьками. Слід також підкреслити, що для молоді з незаможних сімей, у якої немає можливості мандрувати з батьками, проект міжнародного обміну стає чи не єдиною безцінною нагодою поїхати у подорож. Запланований у вигляді просвітницького проекту, обмін молоддю приносить множинний ефект – учні не лише краще інтегруються, а й здобувають нові знання та навички.

На нашу думку, щоб добре запланувати співпрацю шкіл, варто знати, частиною якої системи освіти є навчальний рівень, з яким планується співпраця, – це допоможе краще зрозуміти вимоги і реалії, в яких функціонують педагоги та учні з партнерської школи. Тепер, коли ми завершуємо роботу над цією публікацією, як у Польщі, так і в Україні плануються зміни у системі освіти. Відразу після запровадження їх у життя ми будемо готувати нову статтю на цю тему. Проте якщо ваше планування співпраці співпадає з періодом, коли ці зміни будуть лише на етапі запровадження, наполегливо рекомендуємо ознайомитися з ними та поговорити з партнером на тему того, що на практиці вони означають для учнів та вчителів (особливо у контексті обов'язків, пов'язаних із підготовкою до іспитів для переходу на наступний етап навчання, а також навантаження вчителя, відповідального за співпрацю, додатковою роботою тощо). Наступний важливий елемент – вписання термінів та дат нашої співпраці до календаря навчального року – безперечно, конкретні дати завжди є результатом наших домовленостей із партнером, однак варто спочатку дізнатися, у яких часових та календарних рамках працює партнерська школа.

Насамкінець, представляємо вашій увазі тексти, які допоможуть вам підготувати проект обміну – як з точки зору ідей для проекту, так і можливостей отримання фінансування. Ми хотіли б також рекомендувати вам, у випадку, якщо не вдасться отримати фінансову підтримку від зовнішніх інституцій, не втрачати ентузіазму та пробувати здійснити обмін власними ресурсами.

Безпосередньо перед проведенням обміну варто підготувати добре підґрунтя для подорожі та полегшити її організацію нашим гостям – кордон між Польщею та Україною усе ще залишається зовнішнім кордоном Шенгенської зони, відповідно з його перетином пов'язані певні процедури. Про це ви зможете прочитати у текстах, присвячених логістично-організаційним аспектам обміну.

Урешті-решт, пропонуємо вашій увазі дві розповіді про проведений польсько-український обмін молоддю – одна від польської сторони, друга – від української. Сподіваємося, що вони стануть для вас джерелом натхнення.

Усі тексти, що містяться у цій публікації, написано практиками – вчителями, які займаються польсько-українським молодіжним обміном, або досвідченими тренерами, які вже багато років підтримують обидві системи освіти – зокрема, у сфері громадянської освіти.

Бажаємо приємного читання і хочемо сподіватися, що всі читачі, які захочуть ознайомитися з цими текстами, приймуть рішення про участь у польсько-українському обміні молоддю. Проживаючи у Польщі і співпрацюючи з Україною вже багато років, ми розуміємо, що обидві наші країни мають прекрасні та багаті, варті пізнання, історію, культуру і традиції, знайомство з якими може бути чудовою пригодою, до участі в якій ми запрошуємо наших учнів. А спроба зрозуміти сучасні Польщу та Україну може стати для молоді не лише незабутнім уроком з предмета «Людина і суспільство», а й початком формування свідомої громадянської позиції.

Мартина Богачик

1 Система освіти в Україні

Шкільні проекти спонукають учнів до активності, сприяють розкриттю їхніх талантів. Особливо зацікавляє дітей діяльність, якщо вони щось виконують зі своїми ровесниками. Тому шукаючи партнера до міжнародної співпраці, варто розібратись, якого віку діти навчаються в тому чи іншому освітньому закладі. А так як система освіти в Україні перебуває на початковому етапі реформи, то розібратись у цьому буде не так легко.

З 1 вересня 2018 року стартував блок освітньої реформи «Нова українська школа» (НУШ), яка змінила програми і підходи у навчанні учнів початкової школи. Діти у початковій школі будуть вчитися 4 роки, як і до реформи. Початкова школа буде ділитися на два цикли: адаптаційно-ігровий (1-2 класи) і основний (3-4 класи). Навчання дітей проводить один вчитель або вчителька. Лише на такі предмети як іноземна мова, малювання, музика, фізкультура до дітей приходять інші вчителі.

Варто сказати, що діти в перший клас приходять більш менш підготовлені, оскільки більшість відвідує дошкільний навчальний заклад (простіше – дитячий садочок, скорочено ДНЗ). Хоча у деяких містах батьки можуть зустрітись з певними труднощами щоб влаштувати дитину у державний дитячий садочок. Але існують багато альтернатив для розвитку дошкільнят, такі як приватні дитячі садочки, різні розвиваючі центри, гуртки в центрах творчості. Правда, в таких закладах потрібно заплатити батькам значно більшу суму грошей, ніж у державному ДНЗ.

У міру дорослішання учнів «Нової української школи» буде відбуватися реформа і наступних рівнів. Перш за все діти, які сіли за парти у 2018 році, будуть навчатися уже 12 років, в той час як нинішні школярі вчитимуться 11 років. Навчання за програмами дванадцятирічної повної загальної середньої освіти для базової середньої освіти розпочнеться з 1 вересня 2022 року, а для профільної середньої освіти – з 1 вересня 2027 року. Повністю перетворення шкільного навчання в Україні згідно реформи відбудеться в 2030 році.

Після переформатування шкіл вони будуть поділені на три групи. Перша – початкова, де діти навчатимуться чотири роки. Друга – базова середня, яка називатиметься гімназією, ще п'ять років навчання. І профільна середня школа, що матиме статус ліцею академічного або професійного спрямування. Там навчання триватиме три роки. В академічному ліцеї учень може поглибити знання та вступити до закладу вищої освіти. У професійному – паралельно із загальною середньою освітою школярі опановуватимуть першу професію.

На даний час можна зустріти такий освітній заклад як навчальний виховний комплекс (скорочено НВК). Це той випадок, коли початкова і середня загальноосвітня школа поєднується з дошкільним закладом.

На початку 2020-2021 навчального року структура середньої школи умовно поділяється на початкову школу (1-4 класи), основну школу (5-9 класи), старшу школу (10-11 класи). Після основної школи (на закінчення 9 класу) учні складають іспити і отримують свідоцтво про закінчення неповної середньої освіти. Незважаючи на результати, вони можуть продовжити навчатися в цій школі в 10-11 класах (старша школа), хоч бувають випадки, коли адміністрація певних спеціалізованих шкіл (наприклад, з вивченням іноземної мови) може ставити деякі вимоги. Після закінчення 11-го класу ті випускники, які хочуть здобувати вищу освіту складають іспити у формі зовнішнього незалежного оцінювання (скорочено ЗНО). ЗНО відбувається за межами рідної школи, в кінці травня – червень. За результатами ЗНО випускники вступають до вищих навчальних закладів. У ВНЗ навчаються 4 роки і отримують звання бакалавра, а якщо будуть вчитися ще рік або півтора, то отримають звання магістра.

За бажанням дитини і батьків, цей ланцюжок здобуття освіти може мати розгалуження. Після так званої початкової школи (1-4 класи) дитина може вступити до гімназії, склавши успішно вступні іспити. Гімназії мають кращий рейтинг, ніж середні школи, оскільки можуть мати більш розширені програми по деяким предметам, а адміністрація і педагогічний колектив в гімназіях можуть вносити зміни в навчальні плани. Зазвичай батьки за навчання в гімназії доплачують, плата встановлюється в кожній гімназії по-своєму. Навчання в гімназії триває 7 років, так як і в середній загальноосвітній школі.

Після реформи назву гімназії отримають усі освітні заклади, які будуть навчати дітей віком 11-15 років, тобто в 5-9 класах.

Якщо дитина після закінчення так званої початкової школи залишилася в цій самій школі, то може навчатись в 5-7 класах, а потім вступити в спеціалізований ліцей (наприклад, фізико-математичного або біолого-хімічного профілю), склавши успішно вступні іспити. Таких ліцеїв, які навчають з 8 класу небагато, і вони цікавлять тих батьків і дітей, які рано виявили нахили дитини або мають конкретні бажання стосовно майбутньої професії. Такі ліцеї дають хорошу підготовку у вузькій галузі.

Після закінчення основної школи, після 9 класу учні з свідоцтвом про неповну середню освіту можуть вступати до ліцею, коледжу, технікуму, училища певних профілів. Після закінчення навчання випускники училища, технікуму і коледжу можуть працювати за професією, оскільки отримують кваліфікацію певного профілю і звання: молодшого спеціаліста – випускники училища і технікуму, а випускники коледжів – звання бакалавра, це трохи вищий рівень. Натомість випускники ліцею не можуть піти працювати за спеціальністю, а лише мають певні переваги під час вступу до вищого навчального закладу того ж профілю.

І знову ж таки після реформи ліцеї будуть навчати по-іншому. Назву ліцей може мати навчальний заклад середньої освіти, якщо в ньому навчаються учні 10-12 класів, тобто молодь віком 15-18 років. Але також в ліцеї можуть бути учні молодшого шкільного віку (6-10 років) і середнього шкільного віку (11-15 років). Назва закладу має відповідати рівню найвищої ланки навчання. Гімназії – це молодь віком 11-15 років і можуть включати початкову школу.

Ліцеї можуть поділятися на: академічний і професійний. Академічні ліцеї – це навчальні заклади, де учні будуть ділитися за профілями та поглиблено вивчати ті предмети, які будуть необхідними для них при подальшому навчанні в університетах. Натомість професійні ліцеї даватимуть базу для інших професій, які не потребують здобуття вищої освіти. Профільні ліцеї, будуть поділятися на: однопрофільні та багатoproфільні. Зокрема, пропонуються такі профілі: мистецький, інформатика, фізкультурний, мовно-літературний, математичний, природничий, громадянсько-історичний, соціальний і здоров'язбережувальний.

Профільні ліцеї міститимуть інтегровані курси. Зараховуються на основі конкурсного відбору. Навчальний рік – з 1 вересня до 1 липня. Учні будуть обирати професію, яку здобувають поряд з загальною середньою освітою. Після закінчення отримають свідоцтво про освіту та документ про професійну кваліфікацію.

Важливим є те, що впродовж 10 класу ліцею учень може змінити як профіль, так і тип навчального закладу. Все це для того, щоб молода людина у 18 років свідомо вибрала професію, з якою піде у доросле життя.

Наразі це лише плани на зміни у середній та старшій школі. Як пройдуть зміни у базовій середній освіті з 2022 року і буде стосуватися гімназій і ліцеїв, а з 2027 року – у профільній середній освіті, покаже час.

Оксана Чабан

2 Система освіти в Польщі

Що потрібно знати, перш ніж почати шукати партнерську школу в Польщі або короткий огляд системи освіти¹ та організації повсякденного шкільного життя.

Чим ми керуємось під час прийняття рішення про вибір партнерської школи? Безумовно, велику увагу ми приділяємо емоціям, які викликає в нас особа, що представляє нашого потенційного партнера. Звичайно, варто довіряти своїй інтуїції, адже коли ми відчуваємо симпатію до цієї людини, наша співпраця проходить ефективніше, і обидві сторони є більш задоволеними. У такому випадку також легше навчатися і спільно вирішувати проблеми.

Так само важливим є застосування такого ж підходу до оцінки інших рис партнерського закладу. Варто перевірити, чи наші учні такого ж віку, і чи подібні у них інтереси. Якими є бачення, місія та плани наших закладів? Чи вони подібні? Якими є очікування різних учасників навчального процесу стосовно міжнародної співпраці? Багато деталей можна прояснити під час безпосередньої розмови.

Але є теж певні аспекти, з якими можна ознайомитися, читаючи цю статтю, а усвідомлення описаних у ній даних може вплинути на прийняття рішення щодо співпраці або планування спільних заходів. Ідеться про загальну інформацію на тему системи освіти та організації повсякденного життя, які завжди матимуть вплив на реалізацію міжнародних проєктів.

Варто знати, що з 2017 року в Польщі проводиться реформа системи освіти. В результаті реформи було збільшено тривалість навчання в початковій школі до VIII класу, ліквідовані гімназії, продовжено навчання у середній школі на чотири роки, у технікумі – до 5 років. Замість професійно-технічного училища було

¹ У тексті описується ситуація наприкінці 2019 року.

запроваджено трирічну галузеву школу I рівня, а потім дворічну галузеву школу II рівня. Основні навчальні програми для всіх типів шкіл також змінилися.

Учень у Польщі розпочинає навчання в школі у віці 7 років, вступаючи до восьмирічної початкової школи. Потім він може навчатися в ліцеї, технікумі чи галузевій школі. До реформи після закінчення шестирічної початкової школи учень переходив до трирічної гімназії, а потім – до одного з типів середньої ланки освіти. Молодь зобов'язана навчатися до 18 років. Додатковим елементом освіти є дитячий садок, який відвідують діти віком від 3 до 6 років. Шестирічна дитина може розпочати навчання у нульовому класі початкової школи або у старшій групі дитячого садка. Окрім того, саме батьки вирішують чи їх дитина розпочне навчання у першому класі школи у 6 років.

Дитячий садок

Хоча дитячі садки рідко беруть участь у міжнародних проектах, досвід навчальних закладів, які реалізували такого роду проекти, доводить, що він може бути дуже цікавим і корисним з багатьох причин. Обмін досвідом методики викладання та організації щоденної роботи може значно збагатити освітній потенціал обох партнерських закладів. Очевидно, що тут не йдеться про обмін дитячими групами, але можливим є обмін досвідом між педагогами. Дошкільнятам з обох країн обов'язково сподобається виступати або малювати для ровесників за кордоном. Варто розглянути можливість організації вебінарів та інших форм дистанційної цифрової взаємодії. Педагогічний колектив може багато чого навчитися під час візитів до партнерського дитсадка, але перед плануванням візиту, слід перевірити можливості перебування іноземної делегації на території дитсадка.

Початкова школа

У початковій школі навчаються діти у віці від 7 до 15 років. В результаті спроби Міністерства Освіти знизити шкільний вік у 2012-2015 роках, багато дітей, які народилися у 2006-2009 рр., почали навчання у школі, маючи 6 років. У зв'язку з цим у багатьох класах можуть бути учні з різницею у віці один рік.

Навчальний процес поділяється на два етапи – трирічна рання шкільна освіта, яку веде один вчитель або одна вчителька, і п'ятирічне багатопредметне навчання. Вивчення іноземної мови є обов'язковим з першого класу початкової школи і майже скрізь це англійська мова. З VII класу учні вивчають другу іноземну мову. Найбільш популярні мови це іспанська і німецька.

Після закінчення початкової школи учні здають перший зовнішній іспит, результати якого впливають на вибір наступного етапу навчання. Іспит для восьмикласника готує Центральна екзаменаційна комісія, він проводиться у кінці квітня і складається з трьох частин: польської мови, математики та інозем-

ної мови. У зв'язку з тим, що результат іспиту має великий вплив при прийомі учнів до наступного етапу – до середніх навчальних закладів, він викликає багато емоцій у вчителів, учнів та їх батьків, тому вони присвячують цій події багато уваги протягом усього навчального року, а серйозна підготовка до цього іспиту та отримання максимально високого результату є пріоритетом для більшості восьмикласників.

З огляду на вік учнів, співпраця між початковими школами буде спиратися на різні форми спілкування на відстані, з можливістю обміну педагогічними кадрами. Учні I-III класів можуть реалізувати спільні культурні заходи, а учні IV-V класів можуть спробувати встановити перші індивідуальні контакти, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології та іноземну мову.

У старших класах можна вже розглядати можливість обміну молоддю, залучаючи до нього учнів шостих та сьомих класів, які ще не почали інтенсивної підготовки до зовнішнього іспиту після восьмикласників. Ймовірно, це найкращий момент для організації учнівського обміну, а енергійність тринадцяти та чотирнадцятирічних підлітків сприятиме тому, що спільні заходи будуть динамічними та радісними.

Більшість початкових шкіл знаходиться в підпорядкуванні органів місцевого самоврядування, але є й приватні школи і школи, що ведуться неурядовими організаціями. Усі ці провідні органи отримують освітню субвенцію з державного бюджету, а її розмір залежить від кількості учнів. За якістю роботи школи здійснює нагляд управління освіти (kuratorium), відповідно до законодавства.

Середні школи (школи післягімназійні та післяпочаткові)

Школи, в яких навчаються учні 15-19 років, у Польщі розмовно називають «середніми школами» (більше ніж базові, але ще не вищі навчальні заклади).

1 вересня 2019 року одночасно перейшли до перших класів цих шкіл діти, народжені у різні роки – випускники гімназій (2003 року народження) та випускники початкових шкіл, що були молодші від них на рік або два. Це призвело до великих організаційних та кадрових труднощів.

Тому в даний час ми говоримо про школи післягімназійні та післяпочаткові. На практиці в одному і тому ж будинку одні й ті ж вчителі навчають як класи з випускниками гімназій, так і класи, в яких навчаються випускники восьмирічних початкових шкіл. Це триватиме наступні 3-4 роки. Кількість класів з випускниками гімназій поступово буде зменшуватися, а класів з випускниками восьмирічних початкових шкіл буде збільшуватися.

До **післягімназійних шкіл** відносяться такі типи навчальних закладів: трирічні професійно-технічні училища, чотирирічні технікуми, трирічні загальноосвітні ліцеї. Професійне училище готує молодь до виходу на ринок праці з конкретною професією. Основна частина занять у такій школі присвячена

практичний підготовці за даною професією, а навчальний цикл закінчується професійним іспитом. У технікумі програма розділена між здобуванням певних професійних умінь та підготовкою до іспиту на атестат зрілості (*matura*), який дає можливість подальшої освіти. Закінчуючи технікум, молодь може приступити як до складання іспитів з обраної професії, так і до складання іспиту на атестат зрілості. Загальноосвітній ліцей готує учнів до складання випускного іспиту на атестат зрілості та подальше навчання за обраним напрямом.

У випадку **післяпочаткових шкіл** (для випускників початкових восьмирічних шкіл), навчання в ліцеях та технікумах є подібне, лише цикл навчання на рік довший. Галузеві школи мають аналогічні завдання, як і професійно-технічні училища.

У всіх цих школах можна організовувати обмін молоддю (хоча багато директорів вважають, що учнів першого та останнього класів не варто залучати до участі в молодіжних обмінах). Мобільність у цьому віці є доцільна і позитивно впливає на розвиток самостійності та відповідальності молоді. Можна підготувати цікаві програми, що сприяють розвитку наукових або професійних інтересів молоді. У випадку технікумів та професійних/галузевих навчальних закладів слід звертати увагу на схожість професійної спеціалізації, що може створити учасникам обмінів більше можливостей для знаходження спільних інтересів.

У всіх типах шкіл можуть бути інтегровані класи, які формують уміння підтримання контактів між більшістю учнів та учнями з особливими потребами. Є й такі школи, де майже кожен клас є інклюзивним. Варто зацікавитися співпрацею з такими школами, тому що вони, як правило, мають великий досвід у створенні позитивної атмосфери, застосуванні інклюзивних методів та методів, що індивідуалізують навчання. Великою перевагою інтегрованих шкіл є більша, ніж у звичайних школах потреба розвитку співпраці між усіма учасниками освітнього процесу. Якщо школи вирішать провести міжнародний інтеграційний молодіжний проект для учасників з обмеженими можливостями та без них, можна скористатися порадами, що містяться у публікації „*Bez barrier, bez granic*” (“Без бар’єрів, без кордонів”), або іншими ресурсами, доступними на сайті Ресурсного центру для інклюзії SALTO-YOUTH.

Навчальний рік у Польщі починається з 1 вересня і закінчується в п’ятницю після 20 червня. Як правило, складається з двох семестрів, між якими заплановані двотижневі зимові канікули. Цікаво, що дати зимових канікул відрізняються в різних воєводствах і змінюються кожен рік. В загальному канікули припадають в період між серединою січня і кінцем лютого, а детальний розклад для окремих воєводств оприлюднюється Міністерством освіти двома роками раніше. Під час канікул школи часто пропонують додаткові заняття у гуртках за інтересами.

У період Різдва та Великодніх Свят, що відзначаються за григоріанським

календарем, у школах передбачені тижневі святкові канікули. Крім того, школи не працюють під час державних та релігійних свят, які є неробочими. 1 листопада в Польщі відзначається День усіх святих, 11 листопада – Національне свято незалежності, а 6 січня – Богоявлення. Перше травня – Міжнародний день праці, а 3 травня у Польщі святкують День Конституції. В червні випадає також вихідний день у Свято Тіла і Крові Христових (завжди в четвер) – це рухоме свято, що відзначається на 60 день після Великодня. Також вільними від навчання днями є 2 травня та п'ятниця після Свята Тіла і Крові Христових.

Плануючи спільну діяльність, варто пам'ятати про ці дати.

Кажуть, що відмінності притягують. Напевно, це так, коли є основа, на якій ми можемо побудувати фундамент порозуміння, щоби з відкритістю та зацікавленням спостерігати за відмінностями та аргументовано вступати в конфронтацію з поглядами інших людей. Пропоную у якості підстави для порозуміння взяти подібність двох речей. По-перше, варто відшукати якомога більше спільних рис, що є результатом порівняння систем освіти та організації навчального року. По-друге, обидві сторони повинні мати відкритий та зрівноважений підхід до нового досвіду. Добре було б теж розуміти, як і чого ми хочемо навчити під час міжкультурних зустрічей. Для цього дуже корисним буде інтерактивний освітній ресурс, розроблений міжнародною групою науковців та практиків під егідою Ради Європи. Він служить в якості керівництва для розробки міжкультурних компетенцій під час зустрічей дітей і молоді з різних країн. Він так і називається «Автобіографія міжкультурних зустрічей»².

Олена Стиславська

² http://www.coe.int/t/dg4/autobiography/default_en.asp.

3 Календар навчального року в Україні

Навчальний рік 1.09 - 25.05 (30.05)

I СЕМЕСТР 1.09 - 25.12 (30.12)
(а в ньому Канікули: Останній тиждень жовтня
Додаткові вихідні дні: 14.10 –день Збройних Сил)

Канікули: 25 (30).12 – 14 (20).01

II СЕМЕСТР 14.01-25.05 (20.01) (30.05)

Канікули: Останній тиждень березня або тиждень
в період Великодніх свят

ДОДАТКОВІ ВИХІДНІ ДНІ:

8.03 свято Жінок,

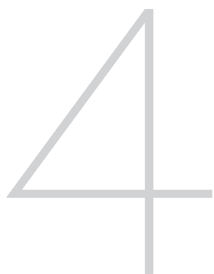
1-2.05 Дні Солідарності,

9.05 День Перемоги.

2 тижні червня:

- Екзамени учнів 9-х класів.
- Спеціальна практика для учнів 10-х класів.
- Навчально-екскурсійний тиждень учнів 5-8 класів.

Календар навчального року в Польщі

ПЕРШИЙ СЕМЕСТР (до 31.01)

01.09 початок навчального року

ВИХІДНІ ДНІ:

01.11 День усіх святих

11.11 День незалежності

23–31.12 зимова святкова перерва у шкільних заняттях з нагоди Різдвяних свят (що відзначаються за григоріанським календарем)

06.01 свято Богоявлення Господнього (більш відоме під назвою Водохреща – Трьох волхвів)

Зимові канікули – два тижні. У кожному воеводстві свої дати. Оголошуються від другої половини січня до кінця лютого, а детальний графік для різних воеводств публікується Міністерством національної освіти двома роками раніше.

ДРУГИЙ СЕМЕСТР (з 1.02)

У початкових школах після **20 квітня** проходить іспит для восьмикласників, який триває 3 дні.

Іспити у ліцей та технічних середніх школах проходять у травні (як правило, у період **4-22 травня**).

ВИХІДНІ ДНІ:

Шестиденна весняна перерва з нагоди **Великодніх свят** (відзначаються за григоріанським календарем)

01.05 День міжнародної солідарності трудящих

03.05 Свято Конституції (2 травня директори встановлюють як день вільний від шкільних занять, і таким чином учні отримують більше вільного часу)

Свято Тіла і Крові Христових, завжди випадає на четвер – рухоме свято, що відзначається на 60 день після Великодня.

Перша п'ятниця після 20 червня – кінець навчального року.

5

Освітній проєкт та можливі форми діяльності

Що таке проєкт?

Перед початком планування спільного з партнером проєкту молодіжного обміну варто перевірити, чи у нас і в нашого партнера однакове чи майже однакове розуміння слова «проєкт». У наш час майже в кожній школі здійснюються різноманітні проєкти: освітні, соціальні, інфраструктурні. Нерідко виявляється, що слово «проєкт» інші люди сприймають інакше, ніж ми – як одноразову акцію чи захід, або зовсім навпаки – термін «проєкт» часом означає певну діяльність, яка регулярно проводиться у школі вже багато років. Насправді «проєкт» у класичному розумінні – це послідовність дій, спрямованих на досягнення чітко визначених завдань, що реалізується в рамках певного періоду часу і завершується результатом, який можна виміряти.

Тобто, «перекладаючи» на наші реалії:

плануючи реалізацію проєкту з молодіжного обміну, слід замислитися над тим, що ми хочемо змінити в існуючій ситуації, які вміння молодь може розвинути, чим поділитися між собою, а також в який термін це може відбутися і чого ми досягнемо.

У переважній більшості випадків, плануючи участь у проєкті молодіжного обміну, ви можете зіткнутися з необхідністю пошуку додаткових (крім батьківських) коштів. У Польщі, як і в Україні, є інституції та організації, які пропонують таку фінансову підтримку, але, звичайно, щоб її отримати, треба взяти участь у конкурсі і подати заявку, тобто нашу ідею стосовно проєкту, описану відповідно до вимог спонсора.

Так звана проєктна заявка і те, що слід у ній вказати, може незначно відрізнятися у залежності від спонсора. Проте найчастіше можна зустрітися з пунктами, які ми перерахуємо нижче:

- Короткий опис організації, яка подає заявку
- Опис ситуації або молоді (середовища), яка братиме участь в обміні
- Мета і завдання
- План реалізації

- Прогнозовані результати
- Бюджет
- Моніторинг і оцінювання
- Додатки

З чого почати, тобто хто ми такі і які у нас потреби

Часто проекти, що реалізуються громадськими організаціями чи державними установами, спрямовані на те, щоб вирішити певну проблему, змінити ситуацію на краще. Тому в заявках таких проектів необхідно описати проблему та її причини, подати певну статистику наслідків існування проблеми. У цьому випадку реалізація проекту – це заплановане розв’язання проблеми.

Плануючи проект молодіжного обміну, ми намагаємося зрозуміти потреби, які має молодь у даній ситуації. Спостерігаючи за нашою молоддю, плануємо, які вміння та навички хочемо в них розвинути, у партнерстві з ким ми можемо цього досягнути. Можливо, хтось нам може передати якийсь досвід чи знання? Усі ці роздуми у деяких заявках можемо подати у вступі або в описі ситуації.

Такий опис є важливим моментом, оскільки він вказує на потребу реалізації проекту і дозволяє оцінити, наскільки запроновані нами заходи будуть цікавими для їх адресатів, тобто наших учнів. Варто пам’ятати, що такий опис повинен відноситися до молоді як з України, так і з Польщі. Він показує, чи знаємо ми молодь із партнерської школи та її потреби. Якщо ми беремо участь у грантовому конкурсі чи програмі, опис повинен переконати конкурсну комісію, що дана ситуація потребує змін, які можуть відбутися завдяки певній діяльності в рамках даного проекту. Або ж, що проект принесе молоді користь, яка перевищує те, що отримали б учні, беручи участь у звичайній туристичній поїздці.

Наприклад, в одній із українських шкіл молодь не проявляла великого зацікавлення спортом і заняттями фізкультурою. У цей час Польща і Україна готувалися до проведення футбольного чемпіонату Євро 2012. Це була нагода збільшити зацікавлення молоді спортом, проводячи «Мале Євро» серед команд школи з Польщі та школи з України. Ці змагання відбувалися по обидва боки кордону.

Куди ми прямуємо, тобто мета нашого проекту

Формулюючи мету молодіжного обміну, ви можете пригадати собі критерії, які допоможуть чітко сформулювати те, чого ви хочете досягнути, а саме критерії SMART:

- Specific – конкретність – чи достатньо зрозумілою є відповідь на запитання: Що? Як? Коли? Де?
- Measurable – вимірність – чи можна у цифрах або за допомогою інших показників або критеріїв виразити, які зміни відбудуться чи наскільки змінилася ситуація?

- Achievable – досяжність – наскільки ваша мета є досяжною?
- Realistic – реалістичність – чи приведе виконання проекту до змін, які вказані в завданнях?
- Time-bound – визначеність у часі – чи відображають завдання період часу, протягом якого будуть досягнуті?

Мета у проектах молодіжного обміну окреслює те, чого ми хочемо досягнути, реалізуючи обмін молоддю. А в **завданнях** описуються конкретні досягнення, спрямовані на зміну ситуації в молодіжному середовищі.

Наведемо деякі приклади **мети і завдання** проектів молодіжного обміну.

Приклад 1.

Мета: Активізація та покращення діяльності учнівського самоврядування у школі № 26 з Нового Сонча і школі № 4 зі Львова завдяки обміну досвідом у сфері функціонування учнівського самоврядування в обох школах.

Завдання:

- Підготовка 24 учнів зі львівської школи до організації та проведення виборів в органи учнівського самоврядування у своїй школі.
- Розробка планів діяльності учнівського самоврядування польської та української школи з урахуванням польсько-українського молодіжного обміну.

Приклад 2.

Мета полягає у поглибленні знань 40 осіб (молодь із Польщі та України віком 14-17 років, у тому числі молоді люди з українських і польських меншин) про права національних та етнічних меншин.

Завдання:

- Встановлення і зміцнення інтенсивності контактів та інтеграції між польською та українською молоддю – представниками національних меншин – у ході реалізації проекту і після його завершення;
- Підвищення рівня знань і навичок польської та української молоді у сфері журналістського репортажу, зйомки відео за допомогою мобільного телефону, розвиток творчості, а також отримання знань про авторське право і використання зображення;
- Обмін досвідом у роботі української меншини в Польщі і польської меншини в Україні, збереження національної самобутності та мови, що спри-

ятиме боротьбі з забобонами та стереотипами;

- Підвищення рівня знань польської та української молоді щодо компетенцій та обов'язків осіб, що відповідають за права національних і етнічних меншин в регіоні;
- Поширення знань про історію та права національних і етнічних меншин в школах Польщі та України через презентацію виставки фотографій і мінірепортажів.

Звідки ми будемо знати, що наші дії були успішними, тобто яких результатів ми хочемо досягти?

Прописуючи нашу ідею у формі проектної заявки, необхідно буде описати її результати. Цей пункт нерідко викликає труднощі, і буває, що результати плутають із продуктами проекту. А результати – це не що інше, як те, чого ми хочемо досягти, і те, що має відбутися і змінитися в наших учнях. Стараючись якнайкраще підготувати проектну заявку для отримання фінансування, ми часом забуваємо, що результати насправді служать нам і нашій молоді передусім. Опис результатів повинен допомогти відповісти на запитання: чи вдалося нам зробити те, що ми запланували?

Описуючи результати проекту молодіжного обміну, можемо групувати їх за масштабами впливу:

- Короткотривалі (миттєві) – кількісні результати проекту; те, що зміниться відразу після його проведення, як правило, це просто реалізовані завдання проекту.
- Довготривалі (якісні) результати проекту – так звані «наслідки», «вплив» на більшу перспективу. Тобто те, що складно виміряти, і чого, можливо, не буде видно відразу після завершення реалізації проекту, але це саме те, що наближає нас до нашої далекосяжної мети.

Планування результатів повинно бути виваженим, повинно спиратись на власний попередній досвід або досвід партнерів, а також супроводжуватись аналізом можливих ризиків.

Приклад 1.

Результати проекту, який стосується учнівського самоврядування у Львові та Новому Сончі, могли б виглядати, наприклад, так:

- Поглиблення знань та вмій у сфері організації та проведення виборів в органи учнівського самоврядування 24 учнів зі львівської школи і 24 учнів з новосондецької школи.
- Розроблені плани діяльності учнівського самоврядування у школі у Львові та школі у Новому Сончі.

Довготривалими результатами будуть формування громадянина з демократичними цінностями, з активною соціальною активністю, з умінням відстоювати свої права.

Приклад 2.

Наведемо приклад результатів проекту, метою якого було поширення знань серед молоді з Польщі та України про різні форми волонтерства, а також спонукання молоді до волонтерської дій через переконання учасників у практичній користі їхньої діяльності в якості волонтерів протягом 4-х місяців проекту.

Результати проекту:

- 24 учасники проекту розширяють знання про різні форми волонтерства та переваги участі у волонтерських акціях; які можна виміряти за допомогою тестів знань на початку і в кінці проекту;
- 120 учнів з кожної із 4 шкіл України і Польщі дізнаються про проект і цілі, яких досягнуто, шляхом проведення мультимедійної презентації проекту (підтвердження – фотодокументація з кожної школи);
- 24 учасники проекту і 4 супроводжуючі особи розширяють навички спілкування та встановлюють нові контакти у ході зустрічей з волонтерами з різних громадських організацій, що буде спонукати до активної волонтерської діяльності;
- 24 учасники проекту і 4 супроводжуючі особи з Польщі та України підвищать свій рівень знань про історію Варшави (підтвердження – список відвідувачів у день міської гри та використання активних форм евалюації);
- 24 учасники проекту і 4 супроводжуючі особи з Польщі та України познайомляться ближче і налагодять контакти та будуть їх поглиблювати у ході реалізації проекту (спосіб вимірювання – за допомогою активних форм евалюації на початку і в кінці проекту);
- розвиток і поглиблення відносин між партнерами проекту і школами, в яких навчаються учасники, а також між учасниками проекту під час і після проекту, що можна виміряти активністю в групі на Facebook, а також майбутніми запланованими спільними заходами.

Передбачається, що деякі результати будуть досягнуті у більш довгостроковій перспективі, ніж протягом 4-х місяців проекту. Наприклад, розвиток і поглиблення відносин між учасниками проекту можна буде побачити щонайменше через півроку. Просування волонтерства як активної та корисної форми дозволить молоді шляхом поширення мультимедійної презентації проекту (яка

буде в постійному доступі) є спробою пом'якшити проблему малої популярності волонтерства серед молоді.

Вибираючи тему проекту, слід керуватися насамперед тим, що буде цікавим і вартісним для молоді. Однак тема – це ще не все. Вибираючи форму діяльності, намагаймося запланувати щось більше ніж шаблонні екскурсії або спільні майстер-класи. Щоб допомогти вам, нижче представляємо вашій увазі список форм діяльності – сподіваємося, він стане для вас джерелом натхнення. Чим оригінальнішим буде проект, тим більшими стануть ваші шанси на отримання відповідного фінансування.

Оксана Чабан, Мартина Богачик

Пропозиції щодо форм діяльності для учнів

Підготовка польсько-українського обміну

I. Налагодження партнерства.

Умовою вдалого партнерства є порозуміння між учителями, які ведуть проєкт. Саме вчителі будуть протягом тривалого часу підтримувати співпрацю між школами, а учні швидко закінчують школу (у Польщі) і, як правило, беруть участь в одному повному циклі обміну. Школи можуть підписати лист про наміри, який буде придатним під час залагодження різних формальностей та для пошуку додаткових коштів. Перед візитом учнів в Україну варто організувати в обох школах зустрічі вчителів. Чим більша кількість вчителів відвідає партнерські школи, тим легше буде просувати проєкт у локальній спільноті. Батьки польських учнів побоюються поїздок їх дітей за східний кордон, а чим далі від цього кордону, тим побоювання сильніші. Через новини у засобах масової інформації у них часто складається невтішна думка про мешканців України, причому у них немає можливості перевірити, чи вона є правдивою. Тому варто почати співпрацю з запрошення учнів українських шкіл до своєї школи, а вже згодом планувати візит-відповідь. У такому випадку це вже буде поїздка до друзів, а не подорож у невідоме.

II. Підготовка до поїздки в Україну.

Починаємо з представлення учням загальної концепції проєкту, дат, витрат. Після того, як сформується група охочих, треба зустрітися з цими учнями та ознайомити їх із місцем проведення проєкту (найкраще було б розповісти про свої власні поїздки). Після цього організовуємо зустріч з батьками і детально розповідаємо про місце проведення проєкту, українську школу, програму та навчальні (просвітницькі) цілі, подорож, розміщення та харчування, валюту та її обмін. Збираємо також інформацію про стан здоров'я учасників і ліки, які вони приймають (якщо є такі ситуації), щоби у разі непередбачуваних ситуацій або хвороби можна було надати відповідну допомогу. Можна також організувати

відеоконференцію по Скайпу з українським партнером та показати запис з вуличних камер з місця, в якому буде організовано зустріч. Гарним жестом було би вручення господарям сувеніру від учасників-гостей. Чудово було б, якби учні власноруч зробили такий подарунок на пам'ять, крім того, така спільна робота над подарунком буде нагодою для того, щоб здружити групу учасників, а також обговорити потенційні проблеми та виклики, які можуть з'явитися у ході поїздки.

III. Документація проєкту.

У папці з документацією повинні бути:

- запрошення від партнера, що містить інформацію про термін поїздки, її тему, кількість учасників та дорослих, які супроводжують дітей, а також умови проживання і харчування учасників;
- екскурсійні документи, передбачені у постанові міністра про організацію шкільних поїздок: карта екскурсії, розклад занять, список учасників, список дорослих, які супроводжують дітей, дозволи батьків, правила участі в екскурсії, підписані учнями, свідоцтво про права керівника екскурсії, страховий поліс на покриття витрат на лікування і на покриття наслідків нещасних випадків. Порада: до списку учасників варто додати рубрику з номером телефону батьків – тоді матимемо при собі всю необхідну інформацію в одному місці.
- заява батьків про згоду на перебування дитини за кордоном у супроводі інших дорослих-вчителів (відповідно до норм, підписи батьків або законних представників дитини повинні бути завірнені нотаріусом, максимальна ставка за таку послугу – бл. 25 злотих за один підпис).

Крім того, необхідно підготувати іменний список учасників з інформацією про їх вік для директора школи. Директор повинен повідомити про кожну закордонну поїздку відповідні органи та установи (гміна або повіт, а також воєводський орган нагляду за освітньо-виховними закладами). До списку додається також програма візиту.

У кожного учасника, який їде в Україну, повинен бути закордонний паспорт. Цей паспорт повинен бути дійсним принаймні ще 3 місяці після запланованої дати повернення до Польщі.

Порада: варто зробити ксерокопію сторінки з фотографією закордонного паспорта учасника і мати її про всяк випадок при собі.

IV. Транспорт.

Вибір залежить від місця початку та завершення подорожі і доступу до різних видів транспорту. Зручним транспортним засобом є невеликий бусик. Варто запитати водія перед поїздкою, чи є в нього "Зелена карта" до страховки ЦВ,

оскільки наявністю такого документа може цікавитися місцева поліція. Абсолютно не раджу розміщати багаж на причепі. Українським пасажирським мікроавтобусам не дозволяється тягнути причеп (інформація від українського перевізника). Під час перетину кордону мікроавтобус з дітьми + причеп з багажем вважається „некатегоризованим” транспортним засобом. Через це вас можуть перенаправляти з однієї смуги прикордонного оформлення на іншу, і ви ризикуєте провести багато часу на кордоні.

Рената Барнась

Шкільний координатор міжнародної співпраці при публічній гімназії у Чарнкові (на підставі власного досвіду, 20-річного досвіду організації міжнародних проєктів, у тому числі трирічного досвіду в польсько-українських проєктах)

7

Документація, про яку треба пам'ятати при молодіжному обміні

Насамперед слід зазначити, що пакет документів у випадку реалізації спільного молодіжного міжнародного проекту (немає значення – у партнерстві з Польщею, чи, наприклад, з Німеччиною, Португалією, Австрією чи Туреччиною) є практично однаковим. Оформлення необхідних документів потребує багато зусиль та часу і залежить також від повноти володіння інформацією про усі необхідні документи. Багатьох кількість документів, які потрібно зібрати, дещо лякає, особливо якщо це перший досвід поїздки за межі України. За умови правильної організації і бажання разом зі своїми вихованцями зробити щось цікаве та корисне спільно з колегами і дітьми з іншої країни, усі формальності, пов'язані з оформленням документів, врешті-решт залагоджуються. Міжнародний обмін молоддю у рамках спільного проекту дає можливість пізнати інших, показати і розказати про себе, усвідомити, які ми схожі та чим насправді різнимось від інших. Час, проведений разом молоддю з різних країн, запам'ятовується радістю спілкування, добротою та гумором, спільно виконаними завданнями, спільними екскурсіями та розвагами, дискусіями та обговореннями, спільними пікніками та подарунками на згадку і нерідко переростає у довготривале приятелювання між молоддю. І тут уже практично ніхто не згадує той час і зусилля, затрачені на залагодження формальностей. Лише при організації наступного обміну згадують набутий досвід. Тож кілька порад із досвіду кількарічної участі в організації і проведенні шкільних молодіжних обмінів, у тому числі у рамках українсько-польських шкільних проектів.

Спочатку потрібно для себе та школи зрозуміти та означити майбутню співпрацю зі школою-партнером із Польщі, обговорити з колективом або хоча б ініціативною групою учителів та адміністрацією школи потреби, можливості та користь від такої співпраці між школами. Адже співпраця шкіл – це не лише

обмін шкільною молоддю. Це може бути обмін між педагогами чи реалізація окремих завдань без здійснення поїздки в іншу країну. Можливі онлайн-конференції чи онлайн-трансляція шкільних занять. Краще таку співпрацю планувати на кілька років та визначити тематику спільних проєктів. І тут краще спільно узгодити і підписати угоду про заплановану співпрацю з партнером із Польщі (дивись Додаток 1). Така угода, як уже зазначалось, підписується на 3-5 років, у ній вказуються навчальні заклади, які будуть співпрацювати, тематика майбутніх спільних проєктів, можна вказати заплановані терміни майбутніх обмінів між учителями та учнями. Угоду про співпрацю краще відразу укладати двома мовами, українською та польською, тоді не буде потреби у перекладі з однієї мови на іншу, що часом вимагають працівники керівних освітніх установ, наприклад, відділів освіти в Україні, коли дають наказ-погодження на поїздку учнів до Польщі. Наявність такої угоди між школами свідчитиме, що запланований обмін є не одноразовою туристичною мандрівкою, а лише невеликою частиною співпраці шкіл.

Маємо угоду про співпрацю, а це значить, є ідеї спільних проєктів, тоді рано чи пізно повинна відбутись поїздка українських дітей та викладачів до Польщі. Починаючи з червня 2017 року, запроваджено безвізовий режим для громадян України на території ЄС. Це значно спростило процес збору необхідних документів для виїзду з молоддю за межі України, адже можливість безвізового перетину кордону мають усі особи, в яких є біометричний паспорт.

Отож, учителям та учням насамперед потрібно мати дійсний проїзний документ - закордонний біометричний паспорт (дитячий закордонний паспорт можна виробити дитині практично відразу від народження), термін дії якого закінчується не пізніше, ніж за три місяці від дати повернення в Україну. За новими правилами, закордонний паспорт для дітей від 12 років оформляється з чіпом з біометричними даними (тож дитина мусить бути присутньою при подачі документів для здачі відбитків пальців та для фотографування). Такий паспорт, як і колишній проїзний документ дитини, дійсний чотири роки. А в 16 років дитині можна буде оформити закордонний паспорт як у дорослого, з терміном дії 10 років. Також при подачі документів на виготовлення закордонного паспорта потрібний ідентифікаційний код (для дітей, яким виповнилось 14 років), свідоцтво про народження; заява-анкета одного з батьків – для неповнолітньої дитини до 16 років (як правило, оформляється на місці батьками), копії паспортів батьків, а для дітей, які живуть лише з одним з батьків, додатково потрібно документально підтвердити згоду другого з батьків на виготовлення закордонного паспорта або відсутність другого з батьків (знадобиться довідка про реєстрацію проживання дитини разом з батьком, який подає на закордонний паспорт; свідоцтво про смерть другого з батьків або рішення суду про позбавлення його батьківських прав, визнання його безвісно зниклим / неіездатним, тощо).

Ще одним документом при організації молодіжного обміну зі школою з іншої країни є запрошення польською стороною представників української школи-партнера на кількаденне перебування у Польщі (дивись Додаток 2). Таке запрошення адресоване до керівника закладу, у ньому вказуються терміни перебування на території Польщі, тема проекту, зазначається, яким чином буде організовано ночівлю та харчування молоді та дорослих, вказується поіменний список запрошених учителів та учнів із зазначенням номера паспорта, дата народження та термін дії проїзних документів. Також у тексті запрошення слід вказати контактні дані керівника проекту чи керівника навчального закладу: номер мобільного телефону та електронна адреса. Така інформація корисна для представників прикордонної служби, які при перетині кордону можуть перевіряти правдивість інформації у запрошенні.

Про організацію перебування української сторони у Польщі у запрошенні потрібно чітко вказати джерела фінансування. Якщо обмін молоді відбувається у межах проекту, що фінансується з публічних джерел (польських або Євро-союзу), то у запрошенні чітко вказується назва проекту, донорської організації (програми або установи, що фінансує обмін), та зазначається, що усі витрати, пов'язані з харчуванням і проживанням української сторони, покриваються за кошти даного проекту. Якщо ж обмін відбувається завдяки фінансовому вкладу батьків та локальних спонсорів, то так і зазначаємо, що проживання та харчування українських учасників забезпечує польська сторона, а саме: проживання та харчування у польських родинах. При перетині кордону, таке запрошення підтвердить, що всі учасники обміну мають відповідні ресурси, необхідні для перебування у іншій країні.

Також список запрошених осіб у запрошенні може містити резерв (хоча б одна доросла людина і 1-2 учнів). У випадку несподіванок не прийдеться зменшувати кількість учнів для молодіжного обміну, відкладати поїздку чи їхати хворому учителеві, бо проект цього вимагатиме.

Як і у випадку з угодою про співпрацю, запрошення також краще укладати двома мовами: польською для перетину кордону, українською для працівників українських відділів освіти, які згодом вимагатимуть переклад. Таке запрошення надсилаємо факсом або електронною поштою до українського партнера, оригінал запрошення надсилаємо на поштову адресу української школи для перетину кордону або у випадку вимоги представників керівних освітянських установ.

Для виїзду за межі України окрім проїзних документів та запрошення ще потрібно юридично погоджене доручення на вивіз дитини за кордон. Таке доручення підписується обома батьками, тому у випадку розлучення батьків, проживання одного з батьків у іншому місті чи країні, смерті одного з батьків виникатимуть певні нюанси, і для їхнього залагодження потрібно більше часу. З червня 2015 року для отримання закордонного паспорта потрібно усім особам,

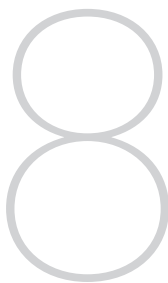
які старші 12 років, здати відбитки пальців. І на це також потрібно згода батьків. Краще згоду на вивіз дитини за кордон, дозвіл на забір відбитків пальців оформити одним дорученням і у цьому доручення вказувати прізвища хоча б двох дорослих осіб, у разі несподіваної хвороби чи якихось інших непередбачуваних обставин дитина зможе поїхати під опікою іншої дорослої особи.

Також пакет документів для виїзду повинен містити медичну страхівку для дорослих та дітей та наказ по школі з вказанням усіх учасників проекту та з лікарським підтвердженням стану здоров'я усіх дітей. Для наказу по школі потрібно подати клопотання до керівної установи освіти, а там часто вимагають оригінал запрошення з перекладом на українську мову. Наявність наказу по школі також буде підставою для організації заміни та оплати праці. Лист, що мітиться у Додатку 2, легко можна переробити і адресувати різним установам для залагодження допомоги з оформленням документів чи отримання знижки при організації ночівлі, харчування, купівлі витратних матеріалів для проекту чи локальних перевезень, тощо.

Залагодження усіх необхідних документів є досить непростою справою, але можливою. Головне, робити усе заздалегідь, не відкладаючи на останні терміни. Успіхів у реалізації молодіжних обмінів!

Людмила Роман

Координатор освітніх програм Лабораторії Громадянської Освіти «Пошук» Товариства Лева (Львів, Україна), вчитель Львівської академічної гімназії при Національному університеті «Львівська політехніка»

Джерела фінансування польсько-українського обміну

1. Національний центр культури: польсько-український обмін молоддю

Програма адресована дітям і молоді віком 12-18 років. У рамках даної програми існує можливість дофінансування проєктів, що охоплюють перебування у Польщі групи української молоді разом із супроводжуючими дорослими, яка бере участь у проєкті разом із групою польської молоді.

<http://www.nck.pl/o-programie-2/>

2. Польсько-українська рада обміну молоддю

Заснована польським та українським урядами. У Польщі Раду представляє Фонд розвитку системи освіти. Починаючи з 2016 року на фінансування польсько-українських молодіжних проєктів виділяється 3 800 000 злотих в рік.

<http://www.wymianymlodziezy.frse.org.pl/>

3. Польсько-німецька співпраця молоді

У рамках даної програми можна отримати фінансову допомогу на тристоронні проєкти молодіжного обміну – для молоді з Польщі, Німеччини та третьої країни.

<https://pnwm.org/dotacja/projekty-trojstronne/>

4. Еразмус +

Молодь – Напряв 1. Освітня мобільність: молодіжний обмін, європейський волонтеріат (EVS) та поїздки осіб, що працюють із молоддю. Обмін молоддю: проекти можуть бути присвячені будь-якій темі, найважливіша мета – здобування досвіду поза стінами школи чи вишу. У міжнародному обміні може брати участь молодь віком 13-30 років із щонайменше двох країн, з яких принаймні одна є країною, яка бере участь у програмі. Мінімальна кількість учасників проекту – 16 осіб, максимальна – 60. Обмін може тривати від 5 до 21 дня, без урахування часу на подорож.

<http://erasmusplus.org.pl/mlodziez/akcja-1/>

5. Міністерство національної освіти Польщі: міжнародний обмін молоддю

У зв'язку із створенням Польсько-української ради обміну молоддю, Міністерство національної освіти вже не надає прямої фінансової допомоги для проектів польсько-українського обміну. З 2017 року році конкурс стосувався реалізації проектів із сфери співпраці молоді з такими державами: Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Грузія, Молдова та Ізраїль. Хоча конкурс не стосується співпраці з Україною, це може бути цікава можливість для шкіл, які мають партнерів в інших країнах.

<https://www.gov.pl/web/edukacja/miedzynarodowa-wymiana-mlodziezy>

6. Міністерство молоді та спорту України

У зв'язку із створенням Польсько-української ради обміну молоддю, з українського боку аналогічний до польського конкурс організовано Міністерством молоді та спорту. Проекти можуть здійснюватися як на території Польщі, так і в Україні. Тривалість обмінів – від 5 до 10 днів, у них може взяти участь від 10 до 40 осіб (однакова кількість з обох країн), віком від 14 до 35 років.

Дані на тему конкурсу у 2019 році:

<http://dsmsu.gov.ua/index/ua/category/519>.

7. Органи місцевого самоврядування

Рекомендуємо перевіряти можливості фінансування в органах місцевого самоврядування різних рівнів. Громади можуть мати у своєму розпорядженні певні кошти на міжнародну співпрацю – наприклад, на співпрацю з містами-побратимами, але не лише на це. Варто поговорити і дізнатися, чи можуть вони надати фінансову підтримку хоча б на деякі окремі потреби для реалізації молодіжного обміну. Варто також зацікавитися конкурсами, що оголошуються обласними (регіональними) муніципальними органами, – у рамках деяких із них може існувати можливість отримання фінансової допомоги на проекти, які підтримують багатокультурність, міжкультурний діалог, протидію стереотипам. Гарна ідея – уточнити, якими є актуальні пріоритети, і дізнатися, чи організатори конкурсу бачать можливість підтримки обміну, який ви запланували.

Кращі практики: Польсько-українська академія діалогу

Польсько-українська академія діалогу — це проект міжнародного обміну школярів з Гімназії ім. кс. Вацлава Рабчинського у Василькові і Сарненської гімназії в Україні, що був реалізований у кінці жовтня — на початку листопада 2014 року. Зустріч молоді стала результатом моєї участі у польсько-українській “Сватці”, організованій Фондом “Освіта для демократії” і Товариством Лева. Завдяки зусиллям цих двох організацій, учителі з сусідніх країн зустрілися під Львовом, щоби під час триденного інтенсивного курсу познайомитися ближче, дізнатися більше про школи, що беруть участь в обміні, та створити загальний план потенційного проекту обміну. Ми вибрали Сарненську гімназію з кількох причин. Крім добрих контактів із представницею Сарн, що, як мені здається, було вкрай важливим, плюсом стала також порівняно невелика відстань до цієї місцевості, що давало більше шансів встановити довготривалі відносини між нашими установами у майбутньому. Крім того, з попередніх розмов випливало, що наші учні живуть у схожому середовищі — невеличких містах, а також стикаються з подібними труднощами, а саме відсутністю віри у свої можливості та ініціативності, і негативним ставленням до школи. Додатковою перевагою було багатокультурне минуле Сарн і Василькова, що мало стати основою для нашого обміну.

Готова ідея отримала фінансову підтримку Міністерства освіти у рамках програми „Польсько-української молодіжної співпраці”¹. Основною метою Польсько-української академії діалогу було формування відкритості, що базується на діалозі та знайомстві з багатокультурною спадщиною малих батьківщин, а також демократичними механізмами на місцевому рівні. Крім того, програма давала можливість взаємної інтеграції шляхом ознайомлення з культурою і традицією партнерів, роботи у міжнародних групах та спільного відпочинку.

¹ Niestety z powodu niestabilnej sytuacji politycznej na Ukrainie program nie zakładał zorganizowania rewizyty.

Деякі заходи, що здійснювалися у ході реалізації ініціативи:

- Фоторепортажі про багатокультурність Василькова і Сарн

Учасники проекту ще перед зустріччю отримали завдання: ознайомитися з багатокультурним минулим своїх місцевостей і його відображенням у міському просторі. Після узгодження з українською стороною ми вирішили, що форма презентації зібраного матеріалу може бути довільною. Гімназисти з Василькова мали зробити одну фотографію, пов'язану з культурною різноманітністю міста, і розповісти, що зображено на фотографії. А українська група підготувала фільм з архівними та сучасними світлинами, доповнений інформацією про меншини, що проживали у Сарнах перед війною і тепер.

- Відеоконференція

За два тижні до початку проекту відбулася Скайп-розмова учасників та кураторів проекту. Через проблеми, пов'язані з інтернет-зв'язком, під час розмови ми обмежилися представленням учасників та взаємним вира-

женням радості від майбутньої зустрічі. Скайп використовувався також для спілкування між кураторами проекту і для індивідуальних розмов молоді перед і після зустрічі у Василькові.

- Фотоекскурсія Білостоком

У ході двогодинної екскурсії було представлено найгарніші пам'ятки архітектури Білостоку, а також місця, нерозривно пов'язані з багатокультурною історією міста. Наступного дня учасники показали свої фотографії, котрі були оцінені групою з метою вибору тих із них, які мали стати виставкою про культурне різноманіття Підляшшя.

- Освітні поїздки слідами багатокультурності Підляшшя

Поїздки передбачали знайомство з багатокультурною спадщиною нашого регіону, яку учасники мали увічнити за допомогою камер і представити у вигляді короткого фільму. Ми відвідали місця, пов'язані з конкретними національними, етнічними та релігійними групами. Починаючи з уніатської Святої Води, православного Супрасля, єврейської Кринки, і закінчуючи татарськими Крушинянами. Під час другої екскурсії ми поїхали з молоддю до Тикоцина, де про єврейську історію цього містечка дізналися завдяки міській грі з використанням квесту, тобто римованої історії з загадками. Завдяки перекладу квесту на англійську мову усі школярі взяли активну участь у грі. Це також змусило учасників говорити цією мовою, як мінімум у деяких групах.

- Дискусії

У ході проекту було організовано дві дискусії. Перша з них — зустріч з представниками муніципальної влади та місцевих організацій під назвою „Польський досвід у побудові демократії”. До розмови з школярами на тему успіхів та невдач польської трансформації ми запросили представників влади, Міського центру соціальної допомоги та місцевих громадських організацій. Друга дискусія проходила за моделлю оксфордських дебатів, яким передували заняття, присвячені підготовці публічних виступів. Теза, яку самостійно сформулювала молодь, стосувалася актуальної і спільної для обох сторін проблеми: „лише виїзд за кордон дає шанси на краще життя”. Обидві сторони (пропозиція і опозиція) були змішані, а мовами дебатів були польська і українська.

- Гепенінг

В останній день обміну відбувся гепенінг „Відкрийся до діалогу”. На старих полотнах молодь намалювала символи толерантності і гасла, що закликають до діалогу. Під час проходження вулицями міста учасники роздавали листівки з інформацією про проєкт, а також переваги ведення діалогу.

- Інтеграція

Протягом усього періоду обміну створювалися умови для взаємної інтеграції. Починаючи з роботи у польсько-українських групах, закінчуючи конкретними пунктами програми. Ключовою для створення позитивної атмосфери у групі була так зв. „нічка у школі”, під час якої ми знайомилися один з одним за допомогою представлення своїх культур веселими способами, спортивних занять, інтеграційних ігор, підготовки спільних страв та солідарного порушення тиші у нічний час. Наступного дня проводилися інші заходи для створення гарної атмосфери у групі, наприклад, за допомогою гри в кеглі та занять на тренувальній стіні для скелелазіння.

Труднощі під час реалізації ініціативи

- На мій подив, значною проблемою виявився набір п’ятнадцяти учасників обміну з Василькова. Швидко сформована група бажаючих з часом зменшилася наполовину. З неформальних розмов зі школярами та батьками випливало, що демотивацією стала відсутність візиту-відповіді. Виявилося також, що у нашій громаді функціонує негативний стереотип українця, особливо такого, який живе на Волині.
- Перед приїздом було створено сторінку проєкту на Фейсбукці², завдяки чому стали можливими перші контакти між учасниками, але, з другого боку, призвело до того, що розпочаті віртуальним шляхом знайомства породили “спротив” “нових друзів” у відповідь на інформацію про необхідність прийняття в гості іншої особи, запропонованої вчителями.
- Першим заходом у рамках проєкту був конкурс на найкращий логотип. Свої пропозиції могли надсилати школярі з Василькова та Сарн. Потім

² <https://www.facebook.com/Polsko-Ukrai%C5%84ska-Akademia-Dialogu-273778809497116/>

проходило голосування на Фейсбуці, метою якого був вибір найпопулярнішої, і тим самим переможної роботи. Українська сторона відмітила мінус такого механізму, пов'язаний із тим фактом, що в Україні Фейсбук не такий популярний, як у Польщі.

- Тридцятьох учасників обміну було поділено на 6 груп, завданням яких стала підготовка коротких фільмів про багатокультурність Підляшшя. Поділ був зумовлений насамперед кількістю наявних камер. Однак швидко виявилося, що у групах занадто багато осіб, а комп'ютерна техніка школи є недостатньою, щоб задовольнити вимоги програм для обробки зображень. Це призвело до втрати ентузіазму у частини учнів та синдрому „пасажира, який їде зайцем”. Обмежена кількість часу, пов'язана з інтенсивною програмою, додатково ускладнювала виконання цього завдання.
- Спочатку планувалося вибрати англійську мову як мову обміну. Проте реалії поставили ці наміри під сумнів. Виявилося, що мовні уміння та навички як польських, так і українських учасників були дуже різними. Крім того, молодь швидко сама по собі переходила на рідну мову, помічаючи, що друга сторона досить добре її розуміє. Через це на прохання учасників ми погодилися на використання польської та української мов, хоча до кінця зустрічі ми намагалися створювати умови для вживання англійської мови.

Незважаючи на описані вище труднощі, як ініціатор та координатор вважаю цей обмін важливим кроком у побудові кращих відносин між ровесниками з Польщі та України. Про його виняткове значення для обох сторін нехай свідчить відгук одного з учасників. *„Під час цього тижня ми знайшли нових друзів. Ми обмінювалися думками, говорили про те, що нас цікавить. Спільні поїздки лише поглиблювали знайомство і радість. Як сказав хлопець з України, Кирило Панцюк, “пройшов лише тиждень, а ми вже стали сім'єю”. У день від'їзду кілька осіб розплакалися, усім було сумно. Коли українські колеги сіли в автобус, ще довго учасники проекту прощалися “через вікно”. Щоб розрадити їх і самих себе, ми обіцяли їм, що колись до них приїдемо. Маємо надію, що виїзд української групи не перерве нашого чудового знайомства. Якщо у вас буде можливість брати участь в обмінах, довго не вагайтеся. Пізнання нової культури і знайомства з новими людьми — це незабутній досвід”.*

10

Кращі практики: Бажання, натхнення, ідеї – тобто вже п'ять спільних обмінів

Чи може звичайний сільський вчитель стати координатором міжнародного проекту і, що для цього необхідно? Відповідь - так, може. З власного досвіду прокоментую деякі нюанси роботи в напрямку написання та реалізації міжнародних проектів українськими вчителями в тандемі з міжнародними партнерами, зокрема, колегами з Польщі. Я, Сергій Кравченко, вчитель географії і біології звичайної селищної гімназії на Прилуччині Чернігівської області в співпраці з Аліною Кієрод з Ручане-Ніда республіки Польща на сьогодні реалізували вже п'ять міжнародних проектів в рамках євроінтеграції української молоді, з метою розвитку та підтримки обдарованої молоді сусідніх країн, вивчення та порівняння традицій, побуту, освіти, культури та розвитку демократії. Але все по порядку, з чого все розпочалось? Насамперед необхідно поставити перед собою проблему, чи необхідно тобі, українському вчителю щось змінювати в освітній системі? Якщо так, то рухаємось вперед. Далі визначаємо цілі, тобто на конкретних прикладах показати учням української школи як євро-інтегровані їх однолітки в Польщі? Яка у них система освіти? Як в Польщі дбають про обдарованих і здібних учнів? Як в Польщі розуміють демократичні цінності? Ці приклади не повинні бути заочними, учні повинні бачити це наочно, бути певний час в тому середовищі, «жити» в тій країні, не завдяки екскурсіям, а в програмі обміну досвідом. Таким чином, коли мета, цілі та об'єкт дослідження викреслені, є необхідність знайти партнерів і звичайно уміти писати проекти. Мені поталанило в 2008 році познайомитися з гарними людьми,

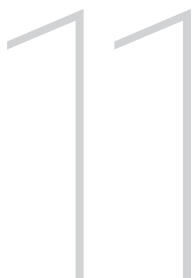

що є професіоналами в своїй справі, а саме тренерами з проектної діяльності, з інноваційних освітніх технологій, майстрами з навчання лідерських навичок та формуванню партнерських відносин між Україною та Польщею. Це панянки Оксана Чабан, Людмила Роман, Надія Кріт з громадських організацій «Товариство Лева» та «Пошук» з міста Львів; пані Неля Лавріненко зі Спілки Української Молоді в місті Чернігів; пані Мартина Богачик та Єва Браха з Варшави. Так звані СВАТКИ тобто цікаві, професійно спрямовані зустрічі між польськими та українськими вчителями для обміну досвідом та налагодження майбутніх партнерських відносин, де кожна людина змогла презентувати свій край, свою школу і знайти колегу для написання майбутнього проекту дозволили мені потоваришувати з багатьма поляками та знайти ту колегу, яка мислила так само як я. Таким чином на СВАТЦІ в Львові я познайомився з президентом громадської організації «Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży» в Ручане-Ніда Аліною Кієрод для спільної співпраці, яка триває і до цього часу. Які труднощі виникали під час написання проєктів? По перше, це мовна прірва, особливо при перекладі (я маю на увазі он лайн перекладачі з інтернета) текстів при інтернет спілкуванні. До речі «на живо» спілкуватися українцю із поляком одне задоволення плюс тре-

нування пам'яті. По друге, треба знайти в своєму щільному учительському графіку роботи вільний час, щодо даного напрямку проектної роботи, але якщо ви цим «горите», і це цікаво вам і вашим вихованцям, то можливо, це не є проблемою. По третє, завчасно необхідно потурбуватись про супровідні документи для вас особисто та ваших учнів, щодо виїзду за межі України (а це я вам скажу дійсно значний обсяг роботи - закордонні паспорти, їх візування, страхові поліси, нотаріально завірени і правильно складені довіреності батьків на дозвіл вивозу дитини за кордон, зв'язок з візовим центром щодо подачі документів, бронювання квитків, переїзд, консультування, дозволи з місцевих відділів освіти та багато інших паперових труднощів, що передуватимуть виїзду за кордон групі по міжнародному проекту). Та в решті решт, коли ви все це «подолаєте», ви та ваші учні отримаєте величезні бонуси у тому, що матимете змогу особисто побачити одну з країн Євро Союзу власними очима, порівняти рівень життя, освіти, культури, побуту, побачити і на собі відчути, що таке європейські демократичні цінності. Ви знайдете для себе нових друзів. А головне, по поверненню додому, ви вже станете НОСІЄМ нової, корисної інформації, як для колег так і для громади того краю де проживаєте. Мені поталанило все це відчути на собі, побувати в маловідомих місцях Польщі: 2010 рік - Бещади, 2012 рік - Владіславово, 2014 рік Ручане - Ніда, 2015 рік - Варшава-Ольштин-Піш, 2016 рік Ручане-Ніда. Маю надію, що моя співпраця з польськими партнерами не закінчена, а продовжується тому, що є натхнення, ідею та бажання. Зичу дорогим моїм колегам успішних проєктів та партнерів-однодумців. Щастя вам!!!

Сергій Кравченко

Додатки – зразки документів

Додаток 1 / Załącznik 1

LIST INTENCYJNY O WSPÓŁPRACY/ УГОДА ПРО НАМІРИ СПІВПРАЦІ

§1

Niniejszy list intencyjny został zawarty między następującymi Stronami: (nazwa, adres szkoły) reprezentowaną przez Dyrektora Szkoły (imię i nazwisko) oraz (nazwa, adres szkoły) reprezentowaną przez Dyrektora Szkoły (imię i nazwisko).

Сторонами, що уклали цю угоду про наміри співпраці, є: (назва та адреса школи), в особі директора (ім'я та прізвище), та (назва та адреса школи), в особі директора (ім'я та прізвище).

§2

Poprzez podpisanie niniejszego dokumentu strony potwierdzają wolę współpracy między zespołami nauczycielskimi i uczniowskimi dwóch szkół.

Цим документом сторони підтверджують добру волю співпраці між учительськими та учнівськими колективами двох шкіл.

§3

Przedmiotem współpracy jest realizacja wspólnych projektów skierowanych do uczniów i nauczycieli, które będą wdrażane zarówno na terytorium Polski, jak i Ukrainy. Wspólne projekty będą dotyczyły, w szczególności, wymiany doświadczeń i doskonalenia zawodowego nauczycieli, a także stworzenia warunków dla dialogu i wzajemnego poznawania uczniów dwóch szkół.

Предметом співпраці є реалізація спільних проєктів для учнів і вчителів, що здійснюватимуться як на території Польщі, так і в Україні. Спільні проєкти стосуватимуться, зокрема, обміну досвідом і професійного вдосконалення учителів, а також створення умов для діалогу і взаємопізнання учнів двох шкіл.

§4

Partnerstwo szkół ma charakter długofalowy. Współpraca została nawiązana na początku 2019 roku najpierw zaocznie, zaś w październiku 2019 roku w (nazwa miasta) omówione zostały ogólne kierunki działań, a szczegóły dalszej współpracy omawiane będą podczas spotkania w (nazwa miasta) w lutym 2020 roku.

Партнерство шкіл має довгостроковий характер. Співпраця зав'язалася на початку 2019 року спочатку заочно, у жовтні 2019 у (назва міста) обговорено загальні напрями діяльності, а подробиці подальшого співробітництва обговорюватимуться під час зустрічі у (назва міста) у лютому 2020 року.

§5

Niniejszy dokument ma charakter deklaracyjny i nie stanowi prawnego, ani finansowego zobowiązania dla żadnej ze stron.

Даний документ має декларативний характер і не є ні юридичним, ні фінансовим зобов'язанням для жодної із сторін.

§6

Niniejszy dokument sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach w języku polskim i języku ukraińskim, po jednym dla każdej ze stron.

Даний документ складено у двох однакових примірниках українською та польською мовами, по одному для кожної із сторін.

data, podpis /дата, підпис

data, podpis /дата, підпис

Додаток 2 / Załącznik 2

Назва школи
Поштовий індекс, місто, вулиця і номер
Nazwa szkoły
Kod pocztowy, miasto, ulica i numer budynku

ZAPROSZENIE / ЗАПРОШЕННЯ

W oparciu o list intencyjny o współpracy szkół, Szkoła nr w zaprasza nauczycieli i młodzież ze Szkoły nr w do realizacji wspólnego projektu w terminie od 01.02.2019 do 01.02.2020.

На основі листа про наміри щодо співпраці шкіл, Школа в запрошує учителів і молодь зі Школи в до реалізації спільного проекту в період з 01.02.2019 до 01.02.2020.

W szczególności zapraszamy przedstawicieli Szkoły nr w do na spotkanie nauczycieli, które odbędzie się w terminie ... 2019 roku, na spotkanie młodzieży szkolnej i nauczycieli z Niemiec, Polski i Ukrainy w maju 2019 roku w ramach projektu polsko-niemieckiej wymiany młodzieżowej, na spotkanie młodzieży i nauczycieli z Polski i Ukrainy pod koniec 2019 lub na początku 2020 roku.

Зокрема ми запрошуємо представників школи у до на зустріч вчителів, яка відбуватиметься наприкінці лютого 2019 року, на зустріч шкільної молоді і вчителів з Німеччини, Польщі та України в травні 2019 року у рамках проекту польсько-німецького обміну молоді, на зустріч молоді та учителів з Польщі та України наприкінці 2019 або на початку 2020 року.

Zapraszamy do współpracy nauczycieli/opiekunów i uczniów wymienionych w liście uczestników projektu.

Запрошуємо до співпраці учителів/опікунів та учнів, які зазначені у списку учасників проекту.

Wizyta jest finansowana w ramach projektu „.....” ze środków programu XYZ. Dzięki środkom z dofinansowania, Szkoła jako organizator pokrywa koszty pobytu uczestników wymiany w Polsce (zakwaterowanie, wyżywienie, koszty przejazdów lokalnych).

Візит фінансується в рамках проекту «.....» за підтримки програми XYZ. Завдяки цьому фінансуванню, Школа як організатор оплачує кошти перебування учасників обміну у Польщі (проживання, харчування, місцевий транспорт).

W razie dodatkowych pytań dotyczących realizowanego projektu lub współpracy, prosimy o kontakt ze szkolnym koordynatorem współpracy międzynarodowej (imię, nazwisko) pod numerem telefonu. +48 lub za pośrednictwem poczty elektronicznej

У разі будь яких запитань стосовно даного проекту або співпраці, просимо контактувати зі шкільним координатором міжнародної співпраці (ім'я, прізвище) за номером +48 або електронною поштою

Z poważaniem / З повагою

Dane strony zapraszającej

Дані приймаючої сторони

Lista nauczycieli/opiekunów i dzieci/uczniów – uczestników projektów

Список учителів/опікунів та дітей/учнів – учасників проєктів

	Imię i nazwisko <i>Ім'я та прізвище</i>	Numer i termin ważności paszportu <i>№ та термін дії паспорта</i>	Data urodzenia <i>Дата народження</i>	Obywatelstwo <i>Громадянство</i>
1.		EE 00000000 wydany:, ważny do:		Ukraina
2.		EE 00000001 wydany:, ważny do:		Ukraina
3.		EE 00000002 wydany:, ważny do:		Ukraina
4.		EE 00000003 wydany:, ważny do:		Ukraina
...				

Публікація «Польсько-український обмін молоді – інформаційний посібник» доступна на умовах ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства – Поширення На Тих Самих Умовах 4.0 Міжнародна». Певні права захищені на користь авторів та Фонду «Освіта для демократії». Публікацію підготовлено в рамках програми RITA – Зміни в регіоні, що реалізується Фондом «Освіта для демократії», за фінансової підтримки Польсько-американського фонду свободи. Дозволяється будь-яке використання матеріалів за умови збереження даної інформації, в тому числі про застосування ліцензії, про власників прав та про програму RITA. Текст ліцензії доступний на сайті <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pl>.

Текст оновлено в жовтні 2020 року.

Fundacja Edukacja dla Demokracji
Фонд «Освіта для демократії»
ul. Nowolipie 9/11
00-150 Warszawa
Польща

www.fed.org.pl